

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне і практичне значення
результатів дисертації Кемінь Уляни Володимирівни на тему
«Категорія емотивності та мовні засоби її експлікації в художньому
дискурсі Марії Матіос»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 035 – Філологія
в галузі знань 03 – Гуманітарні науки**

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Антропозорієнтований вектор сучасних лінгвістичних студій скерований на багатоаспектне вивчення мовної системи з опертям на людину як творця тексту, носія різноманітних інтенцій, емоцій та оцінок, репрезентанта української етнокультури й лінгвоментальності. Комплексне студіювання мови в безпосередній взаємодії з екстралінгвальними складниками дискурсивної практики мовця і текстової комунікації, у контексті письменницького ідіостилю детермінує появу наукових досліджень, зосереджених на виокремленні низки антропоцентричних категорійних величин та тих мовних одиниць, що вияскравлюють мовостиль письменника, відображають світ людських емоцій та почуттів, виформовують текст як завершений, цілісний, естетично довершений континуум.

Комунікативні інтенції, що реалізують прагнення мовця передати його емоційний стан або по-особливому відреагувати на побачене, вербалізують різнорівневі мовні одиниці – релевантні маркери категорії емотивності. Механізм формування цієї категорії ґрунтується на входженні мовних засобів лексичного, морфологічного, синтаксичного рівня в той чи той текст, що увиразнює прикметні риси письменницького ідіостилю, репрезентуючи емоційно-оцінну парадигму художнього тексту Марії Матіос.

Дисертація пов'язана з науковими темами кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича:

«Антропоцентричні парадигми сучасних лінгвістичних досліджень» (ДР № 0116U001435), «Різнорівневі мовні одиниці в синергетичній парадигмі сучасної лінгвістики» (ДР № 0120U105245).

Актуальність теми дисертації зумовлена потребою комплексного аналізу категорії емотивності в художньому дискурсі Марії Матіос, мовотворчість якої слугує благодатним матеріалом для вивчення широкого спектру людських емоцій та почуттів, для дослідження стилістично довершених дискурсивно-жанрових форм української мови. Сучасне українське мовознавство потребує нового витлумачення категорії емотивності з огляду на ідіолект письменниці з його комунікативними інтенціями та різнорівневими мовними засобами вербалізації авторського задуму.

Мета дисертаційного дослідження – здійснити комплексний аналіз категорії емотивності, дослідити її експресивно виражальний потенціал у художньому дискурсі Марії Матіос.

Об’єкт дослідження – мовотворчість української письменниці Марії Матіос.

Предмет дослідження – лексико-фразеологічні, морфологічні та синтаксичні засоби вербалізації категорії емотивності в художньому дискурсі Марії Матіос.

Методи дослідження. Для досягнення загальної мети й розв’язання поставлених завдань використано такі методи: *описовий* із прийомами наскрізного виписування та систематизації – для відбору та інвентеризації фактичного матеріалу; *структурний* – для аналізу ідіолектних різнорівневих мовних засобів на лексичному, фразеологічному, морфологічному і синтаксичному рівнях; *контекстуально-інтерпретційний* – для увиразнення лінгвальних і позалінгвальних складників ідіостиллю Марії Матіос, для визначення загальноприйнятих та індивідуально-авторських мовних одиниць у художньому дискурсі письменниці; метод *моделювання* для виокремлення домінантних мовних засобів вербалізації категорії емотивності та

екстралінгвальних чинників, що впливають на особливості репрезентації цієї категорії; *статистично-кількісний* – для встановлення співвідношення емоційно-оцінних реєстрів позитивного / негативного спектру; *інтенс-аналіз* для реконструкції авторських інтенцій в художньому дискурсі; *дискурс-аналіз* для створення індивідуально-авторської стильової норми мовотворчості Марії Матіос.

2. Формулювання наукового завдання, нове розв'язання якого отримано в дисертації.

Дисертантка визначила місце категорії емотивності в мовознавчих дослідженнях, окреслила термінообшир понять «емоційність», «емотивність», «експресивність», «оцінка»; умотивувала зв'язок емоційно детермінованих різнорівневих мовних одиниць із письменницьким мовостилем Марії Матіос; виокремила емоційно-оцінні реєстри позитивного / негативного спектру, спрямовані на втілення комунікативних інтенцій мовця; проаналізувала основні засоби актуалізації категорії емотивності на лексико-фразеологічному рівні; з'ясувала функційний потенціал морфологічних засобів вербалізації категорії емотивності в текстах Марії Матіос; репрезентувала синтаксичні засоби експлікації емотивності в художньому дискурсі Марії Матіос; схарактеризувала експресивно-виражальний потенціал авторської пунктуації в художньому дискурсі.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою, та їх новизна.

За допомогою наукових методів та підходів, застосованих у дисертаційній роботі Кемінь У. В., *уперше* в українському мовознавстві здійснено ґрунтований аналіз різнорівневих мовних засобів, що реалізують категорію емотивності в художньому дискурсі Марії Матіос; схарактеризовано екстралінгвальні чинники письменницького ідіолекту; визначено лексико-фразеологічний рівень як домінантний у реалізації емоційно-оцінних інтенцій мовця; на широкому мовному матеріалі представлено граматичні засоби, що слугують ефективними маркерами для

передавання емоційних реєстрів у письменницькому ідіолекті. *Новим* у роботі є системний аналіз категорії емотивності в аспекті окреслення експресивно виражальних потенцій синтаксичних одиниць у прозовому дискурсі Марії Матіос, у ракурсі визначення присутньої ролі авторської пунктуації у створенні емоційності мовного світу письменниці.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість наукового дослідження, результатів та висновків забезпечено логічністю подання матеріалу дисертаційної роботи, послідовністю викладу, висновками до кожного розділу, загальними висновками. Апробація основних результатів дисертації відбулася у формі доповідей на вісьмох наукових та науково-практичних конференціях: двох всеукраїнських, шістьох міжнародних, що підтверджує їхню достовірність. Публікації з теми дисертації висвітлюють проблематику та основні положення наукової роботи. Їх викладено у 6 працях, що не є тотожними за змістом. Усі у фахових виданнях України. Одноосібні.

Наукова робота Кемінь У. В., присвячена дослідженню категорії емотивності та мовних засобів її експлікації в художньому дискурсі Марії Матіос, є самостійним та цілісним напрацюванням, що репрезентує нові обґрунтовані висновки й збагачує царину мовознавства. Констатуємо відсутність текстових запозичень без посилання на джерело.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувачки, її особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності дисертантки з результатами наукових досліджень інших учених.

Кемінь У. В. показала високий рівень теоретичної підготовки та всебічної обізнаності зі значною кількістю наукових досліджень (вітчизняних та закордонних) з філології, увиразнила доцільність використання як здобутків науковців, що досліджували обрану проблематику, так і власних спостережень і висновків, сформульованих на підставі ретельного аналізу художнього дискурсу Марії Матіос.

Особистий внесок здобувачки – самостійний характер дисертаційної роботи, одноосібний виклад основних положень у наукових публікаціях.

6. Наукове та практичне значення роботи.

Зібраний та проаналізований у дисертації фактичний матеріал може бути використаний на практичних заняттях із лексикології та діалектології української мови. Викладені концептуальні положення знайдуть застосування в теоретичних курсах з «Лінгвістики тексту», «Сучасної української мови», «Етнолінгвістики», у процесі написання підручників і посібників із фразеології, у процесі підготовки словника мови творів письменниці.

7. Використання результатів роботи.

Дисертаційні висновки посприяють розвитку деяких теоретичних положень дискурсології та комунікативної лінгвістики, послугують підґрунтям для подальших наукових студій із регіональної діалектології та фразеології, лінгвоперсонології та ідіостилістики.

8. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувачки в публікації.

За результатами перевірки тексту дисертації з використанням антиплагіатної системи UNICHECK робота є оригінальною на 94,37%. Відповідає принципам академічної доброчесності.

Публікації з теми дисертації висвітлюють проблематику та основні положення наукової роботи. Їх викладено у 6 працях.

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Кемінь У. В. Емоція, емоційність та емотивність: до проблеми розмежування термінопонять. *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини*. Current issues of Social studies and History of Medicine. Спільний українсько-румунський науковий журнал. Серія «Філологічні науки». Чернівці – Сучава: БДМУ, 2020. № 25(1). С. 12–16.

2. Кемінь У. В. Реалізація емоційної оцінки у мовотворчості Марії Матіос: лексико-фразеологічний рівень. *Вчені записки Таврійського*

національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: «Філологія. Журналістика». Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2021. № 6. Том 32 (71). С. 24–29.

3. Кемінь У. В. Фразеологізми як маркери категорії емотивності у контексті мовотворчості Марії Матіос. *Закарпатські філологічні студії*. Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет» Вип. № 21(1), 2022. С. 55–60.

4. Кемінь У. В. Реалізація емоцій на морфологічному рівні у мовотворчості Марії Матіос. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. №57 (2). С. 143–148.

5. Кемінь У. В. Конфліктні моделі реалізації категорії емотивності (на матеріалі роману «Букова земля» Марії Матіос). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: «Філологія». Одеса, 2023. № 59. Т. 2. С. 7-10.

6. Кемінь У. В. Питальні речення як маркери реалізації емотивності в мовотворчості Марії Матіос. *Нова філологія*. Збірник наукових праць Запорізького національного університету: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. № 89. С. 122–128.

Наукові праці апробаційного характеру:

7. Кемінь У. В. Емоційні вигуки у романі М. Матіос «Солодка Даруся». Гуманітарний аспект підготовки молодших спеціалістів у контексті сучасних процесів реформування освіти в Україні: матеріали науково-практичної конференції, Чернівці, 24 січня 2019 р. С. 38–41.

8. Кемінь У. В. Негативні емоційні модуси в творчості М. Матіос. Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції: IV-та Міжнар. наук.-практ. конф., [редактори-упорядники: І. Зимомря, В. Ільницький, Д. Романюк, А. Сохал]. Варшава-Ужгород-Херсон: Просвіт, 2019. С.198–200.

9. Кемінь У. В. Емотивність як антропозорієнтована лінгвістична категорія. Актуальні питання розвитку філологічних наук у ХХІ столітті: Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 27-28 березня 2020 р. Одеса: Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2020. С. 19–22.

10. Кемінь У. В. Категорія емотивності та засоби її вираження у творчості Марії Матіос. ВІМСО: збірник матеріалів Буковинського міжнар. медико-фармацевтичного конгресу студентів і молодих учених, м. Чернівці, 16 квітня 2020 р. С. 383.

11. Кемінь У. В. Синтаксичні засоби вербалізації міжособистісного конфлікту в художньому дискурсі М. Матіос. Філологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: Міжнар. наук.-практ. конф., Львів, 11-12 грудня 2020 р. Львів: ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2020. С. 87 – 89.

12. Кемінь У. В. Синтаксична реалізація емотивності в поетичному тексті Лесі Українки: незакінчені висловлення. Леся Українка і сучасний гуманітарний дискурс: матеріали Всеукраїнської наукової інтернет-конференції, присвяченої 150-річчю від народження Лесі Українки. Чернівці, 23 лютого 2021. Чернівці: Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. С. 43–44.

13. Кемінь У. В. Окличні висловлення як засоби реалізації емотивності у художньому дискурсі Марії Матіос. Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвячена 110-річчю від дня народження професора Іларіона Слинька. Чернівці, 16-17 червня 2022. Чернівці: Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. С. 115–116.

14. Кемінь У. В. Функційна роль прикметника в контексті реалізації емотивності у мовотворчості Марії Матіос. Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини: матеріали II Міжнародної науково-

практичної конференції. Чернівці, 17-18 березня 2022 р. Буковинський державний медичний університет, 2022. С. 108–109.

9. Апробація матеріалів дисертації.

Матеріали дослідження викладено в доповідях на 8 наукових конференціях, серед яких «Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті. Діалог культур як чинник інтеграції» (Варшава-Ужгород-Херсон, 2019); «Гуманітарний аспект підготовки молодших спеціалістів у контексті сучасних процесів реформування освіти в Україні» (Чернівці, 2019); «Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті» (Одеса, 2020); «ВІМСО» (Чернівці, 2020); «Філологічні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (Львів, 2020); «Леся Українка і сучасний гуманітарний дискурс» (2021); «Актуальні проблеми синтаксису: сучасний стан і перспективи дослідження» (Чернівці, 2022); «Актуальні питання суспільно-гуманітарних наук та історії медицини» (Чернівці, 2022).

10. Мова та стиль викладення відповідає критеріям науковості: логічність викладення положень, об'єктивність, послідовність. Застосована в роботі наукова термінологія є загальноновизнаною, стиль викладення результатів досліджень, нових наукових положень і висновків забезпечує доступність їх сприйняття та використання. Дисертація є закінченою науковою працею, що відповідає вимогам спеціальності 035 Філологія.

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною та практичним значенням дисертація Кемінь У. В. відповідає спеціальності 035 Філологія.

Освітній складник підготовки доктора філософії аспірантка успішно виконала.

12. Оформлення дисертації виконано з дотриманням нормативних вимог.

13. Рекомендації дисертації до захисту.

Дисертаційна робота «Категорія емотивності та мовні засоби її експлікації в художньому дискурсі Марії Матіос» Кемінь У. В., виконана на здобуття ступеня доктора філософії (PhD) зі спеціальності 035 Філологія, є цілісним ґрунтовним поліаспектним науковим дослідженням. Актуальність теми, результати та висновки дисертації доповнюють філологічні дослідження у царині української мови.

Дисертація відповідає всім вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінам і доповненнями, внесеними наказом МОН України від 31.05.2019 № 759, а також вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 341 від 21.03.2022).

За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні кафедри сучасної української мови філологічного факультету Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича 17 листопада 2023 року дисертацію Кемінь Уляни Володимирівни одностайно рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, із галузі знань 03 Гуманітарні науки.

22.11.2023 р.

Голова фахового семінару,
доктор філологічних наук, професор
кафедри сучасної української мови

Людмила ТКАЧ

